

Pravne starožitnosti iz Roža

Dr. Josip Šašel

Sele v novejšem času se je izčrpneje in globlje začel proučevati ustni zaklad naših narečij, tako jezikoslovno, kakor tudi narodopisno. Prej je veljal narodov jezik skoraj načelno za pokvarjen, v kolikor ni soglašal s slovnico. Taki predsodki pa še obstojajo proti koroškim narečjem, posebej proti rožanščini, ki je zaradi mnogih tujk, zaradi okrnjene izgovorjave črke k ter zaradi posebnega naglašanja besed in preglaševanja samoglasnikov (n. pr.: anà sastrà, dbí sastrè, pét sistr) za nevajeno uho v resnici težko razumljiva. Pa ravno ta govornica je ohranila dosti starinskega, kar je v življenju slovenskega jezika drugod že izumrlo. Kakor Homer, poznajo Rožani samo besedo »medočje« za obraz, vsakdanje se v Rožu določa čas z izrazi kakor: dokléder, pozdí, prigodè, zgodà, vtore jutro (torek zjutraj), na četrti, peti vačar (četrtak, petek zvečer) itd.

Zob časa pa gloda na tem fluidnem blagu. Pozabljenju ne zapadajo samo običaji in šege dedov, temveč tudi posamezne besede. Tako se spominjam, da sem svojčas, ko mi je stara Rožanka pripovedovala, kako se je na Ljubelju prebudil »lintver« in prilomastil iz brloga, da se je zemlja tresla in je skrun letel od njega, — postal pozoren ravno na besedo skrun, katero sem v narečju prvič slišal; na vprašanje, kaj pomeni, je ženka pojasnjevala: »Danes se bolj po nemško pravi: strup, včasi pa se je po slóvenji rekalo: skrun!« Tedaj še nisem vedel, da poznamo besedo strup edino mi Slovenci (izmed vseh Slovanov) v pomenu Gift; tudi v staroslovenščini je ta beseda pomenila le rano (Miklošič: Lexicon pal.). Ona Rožanka se je morala še temno zavedati, da se je z besedo izvršila neka sprememba, ki se je v gorskem svetu onstran Ljubelja dogodila menda bolj pozno. Navajam pri tem, da imamo blizu Boróvljan krajevno ime Otrovca; tudi Gutschmann zabeleži v svojem starem slovarju za besedo Gift poleg strup še: otrova.

Drugod se je stvorila predstava, da je Korotan čuden svet, v katerem je marsikaj narobe. V resnici pa je tam še mnogo tega po-redno, kar je drugod izredno, in »poredni« otroci so tam še pristno neporedni. Radi nekakih predstav o pokvarjenosti se je Korošču na govornici popravljalo tudi to, kar je samobitno in lepo. Le tako si tolmačim, da se dosledno pišejo krajevna imena: Glinje, Borovlje, Podgorje itd. v teh

oblikah, ki jih domačini v narečju nikdar ne izgovarjajo, temveč pravijo le: Glinjane, Boróvljane, Dóljane, Trnjane, Lípljane, Svéčane, Máčane, Podgorjáne, Sréjane, Brójane, Hráščane, Kléčane, Osojáne itd. Vsa ta stanovniška imena se sklanjajo v ustih Rožanov še točno tako, kakor podobna imena v staroslovenščini in starohrvaščini.¹ Rožani imajo celo dvojce Goričan, nikdo tam pa ne bo rekel: »Bil sem v Goričanah.« Mestnik se vedno glasi: v Goričah, v Boróvljah, v Ločah, v Dravljah itd.; iz te oblike pa so Nemci prevzeli svoje poimenovanje.

Samobitnost rožanščine mora biti zelo stara. Kažem pri tem na zapis krajevnega imena Zlusina gora v Kosovem Gradivu II, št. 375. Ime tam ni obrazloženo; po krajevni legi sodeč more to biti le Zloséna gora (temno se spominjam, da sem v hrv. nar. pesmih nekje čital ime Zlosinjani). Za narečje značilno preglasovanje se je torej že v oni zgodnji dobi začelo.

Po tej bežni opozoritvi na konservativnost in svojstvenost narečja, ki je neposredni naslednik onega jezika, kateri se je ob svitu naše zgodovine govoril na Krnskem gradu in pri Gospisveti, hočem v nadaljnem razpravljati o besedah in običajih, ki izvirajo verjetno še od pravnih ustanov naših prednikov. Pismena poročila iz one pradavne dobe so tako skopa, da so nam tudi drobci, sposobni, da posvetijo v ono temo, dobrodošli.

I. Rožanski semènj.

Beseda semènj je izven Koroške manj poznana, več se sliši sejem, največ pa pridevnik: semanj(sk)i. Z vsemi temi pojmi pa se veže navadno le predstava trgovanja, tržnega dneva in tržnega kraja. Tudi Pleteršnik navaja besede semenj in senjem le v pomenu Markt (Jahrmart) in Kirchweihfest. Istotako celo Gutschmann². Zato je treba takoj poudariti, da rožanski semènj, v kolikor se še obhaja po starih običajih, s kakim trgovanjem sploh nima kaj opraviti. Tržni dan imenujejo Rožani »jármak«. Svoj semenj pa vsaj še starosvetni ljudje tudi razlikujejo od »žegnanja« ali »pranganja«, t. j. cerkvenega praznovanja patrona ozir. posvetila cerkve. Večinoma pa se to cerkveno praznovanje obhaja istočasno s semnjèm, a o tem pozneje.

Kaj je torej rožanski semènj? Rožani so znano druželjubni, njih semènj pa je najsvečanejša družabna prireditèv. Sami pravijo, da je to največji »hišni« ali »domači« praznik. Obhaja se vedno na kako nedeljo (praznik) visokega poletja ali zgodnje jeseni, ko sadeži dozore. Na tak po običaju določeni praznik se zberejo v kmečkih hišah ožjega okoliša, ki obsega eno, dve ali tri naselja, sorodniki gospodarja

¹ Mažuranić, Prinosi za hrv. pravno povjesni rječnik s. v. ime III 1.

² Gutschmann, Deutsch-wind. Wtb., Klagenfurt 1789.

in gospodinje ter se prav izbrano, s posebnimi jedmi pogostijo. Bistvo in namen semnjà pa je ravno v tem, da se sorodstvo tako sestane in »potrdi žvahto«.

Ker mi ni znano, da bi se bilo o tem semnju že podrobneje kaj pisalo (razen kar sem sam v narečju in z ožjega gledišča o tem poročal v »Nar. blagu iz Roža« str. 98 sl.)³, hočem v naslednjem o njem podati predvsem preglednejše poročilo, nato pa izreči neke domneve ter nakazati smeri, po katerih bi bilo treba ta starodavni običaj še pojasniti.

Semènj se obhaja torej istočasno v določenem, po običaju strogo opredeljenem okolišu, sredi katerega se nahaja (pa ne povsod!) župna ali kaka podružna cerkev. Pri tej se na dan semnjà poje običajna ali slovesna maša, ponekod se vrši tudi slavnostna procesija (»pranganje«), kakor na Rešnjega telesa. Kolikor je to mogoče, se določa tudi semènj po tem patrociniju; če svetnik ne pade na nedeljo, se vzame najbližja nedelja. V okolišu cerkve, posvečene n. pr. sv. Jakobu, se vzame nedelja pred 25. julijem, če pride »šentjâkoppelca« na ponedeljek, torek ali sredo; naslednja nedelja pa pri dnevih četrtek, petek in sobota. Pogosto pa se ni mogoče ravnati po patrociniju (če se svetnik praznuje n. pr. v letnem času, kò se semnji sploh ne vršijo), potem se določa semènj ali pò praznovanju posvečenja cerkve ali pa samostojno. Naj to pojasni nekaj primerov.⁴

Velika župnija šteben (zapadno baškega jezera) praznuje semènj v 6 okoliših in sicer: a) diški sãmân za Dičoves, Stopce in Mlinare na nedeljo, najbližjo 10. avgustu, ker je v Dičivesi podružna cerkvica sv. Lovrenca; b) téharški sãmân za Téharče na četrto nedeljo avgusta; c) zagoriški sãmân za Zagoričane na drugo nedeljo sept.; č) máloški sãmân za Málošče na roženvensko ned. (prvo okt.); d) šenkocjânski sãmân za Škocjan, Rute in Starigrad (Bekštajn) na drugo nedeljo okt.; e) štebeški sãmân za Šteben in Dvorec na tretjo ned. okt. Ta nedelja velja (oziroma je veljala) v krški škofiji za »žegnanjsko« (Kirchweihsonntag), ker se tedaj obhajajo posvetila cerkva tam, kjer datum posvečenja ni znan.

Sosedna župnija Lóčane praznuje v treh okoliših in sicer: a) loški sãmân za Lóčane (župna cerkev sv. Urha), Dobje in Hriber na prvo nedeljo julija; b) pogorski sãmân za Pogorjâne in Ráténče na angelsko nedeljo (prvo septembra); c) rutarski sãmân za Sp. Rute in Ovčino na drugo nedeljo septembra.

V tej okolici baškega jezera naj omenim še Bače same s podružno cerkvijo sv. Jurija (fara Marija na Zilji), kjer se obhaja sãmân na

³ Arhiv za zgodov. in narodopisje, II. knj., Maribor 1936.

⁴ Za podatke se zahvaljujem rojakom i. s.: Uršiču Fr. z gospo (za baško okolico), Primožiču Ludv. z gospo (za Št. Jakob v Rožu), Spicarju Jak. z gospo (za Skočidol), Kričeu Drag. (za Hodiše), dr. Reichmannu Bl. (za Bilčovs).

tretjo nedeljo septembra. Zapadno od tod, počenši z župnijo Brnca in po vsej Zilji dalje, pa ne poznajo več semnjà, temveč samo »žegen«. Semènj je torej značilen za Rožane, kajti tudi Podjunčani na drugi strani ne poznajo več tega naziva. Zaradi tega je treba smatrati prebivalce okoliša baškega jezera, ki jih prištevajo nekateri Ziljanom, tudi po tej značilnosti za Rožane.

V veliki župniji Št. Jakob v Rožu se obhaja semenj v 7 oziroma 8 okoliših in sicer: a) šenpécri semènj za Št. Peter (s podr. cerk.) in Tešinjo na »šenpécerco« 29. junija; b) pógraški semènj za Pógrad (župna cerkev sv. Jakoba) se obhaja na nedeljo, najbližjo »šentjâkoppelci« (25. jul.) kot t. zv. »medli« semènj bolj skromno, obilno pa obenem s sosedno Bréznico na tretjo nedeljo oktobra kot t. zv. »debeli« semènj; c) poréški semènj za Reko (prebivalci: Porečani) in Ščedem (ki ima podr. cerkev sv. Janeza) pride na prvo ned. avgusta; č) sreski⁵ semènj za Sréjane (podr. cerk. Šentjederti), Gorinčiče, Kot in Laze na rožensko nedeljo; d) veški semènj za Velkoves (podr. cerk. sv. Dionizija) na drugo nedeljo oktobra; istočasno se obhaja tudi leški semènj za oddaljene Leše in gredo Lešani to nedeljo v Velkoves k maši; e) pokréški semènj za Podkraj (to je skupno ime za Svetnè⁶ s podr. cerk. sv. Uršule, Hodnino, Čemrnico in Dobro) se zopet obhaja kot »medli« semènj k šenturhovi nedelji (najbližji 4. juliju), kot »debeli« semènj pa na nedeljo k »šenturšali« (21. okt.); f) Drávljane in Bistrica praznujejo semènj še na nedeljo po »svínsvatah« (vseh svetih).

V to župnijo spada tudi novo naselje Področčica (staro ime: Fuzine) s podružno (tudi novo) cerkvico Kristusa Kralja, kjer pa se praznovanje kakega semnjà ni več razvilo.

To je nekaj primerov za kraje južno Drave, ki so nekdam spadali pod oglejski patriarhat. Podobno se določa semènj tudi severno Drave (od nekdam pod salzburško nadškofijo).

Župnija Skočidol ima 4 okoliše in sicer: a) skočidólski semènj (senjâm) za Skočidol⁷ (žup. cerk. sv. Marjete) in Dragniče na nedeljo, najbližjo 13. juliju; b) podrólski semènj (senjâm) za Podrávljane (podr. cerk. sv. Štefana), Novoves, Umat⁸ in Kléčane na angelsko ned.; c) vernberški semènj (senjâm) za Vernberg z grajsko kapelo sv. Notburge, Žlebno in Cetinjo na drugo nedeljo sept.; č) dólenski semènj (senjâm) za Dóljane in Goričane na rožensko nedeljo.

Od tod preko župnij Lipa, Logaves, Škofiče poimenovanje senjâm čimdalje bolj prevladuje. V župniji Hodiše poznajo že samo senjâm

⁵ Sreski (v narečju: sraščè, podobno kakor: svaščè k Svéčane) je pridevnik k Sréjane (izgov.: Srijane, nastalo iz Sred-jane).

⁶ Svetnè (izgov.: Svatnè) se napačno — celo po večini! — piše: Slatne.

⁷ Skočidol se je zapisal: 1360 Schotidol, 1363 Scozidol, iz česar sledi, da se je ime prvotno glasilo: Skotji dol.

⁸ Napačno Umat na nekaterih zemljevidih.

v okoliših: a) Ribnica, Ravnjè in Sekira praznujejo »šentanski senjâm« (podr. cerk. sv. Ane) na nedeljo, najbližjo 26. juliju; b) hodoški senjâm za Hódiše⁹ (žup. cerk. sv. Jurija), Železnico, Trato, Plešišče, Dobanjo in Zv. Rut se praznuje na Jernejevo nedeljo (najbližjo 24. avgustu); c) šmiklavški senjâm za Šmiklavž, Sp. Rut, Dvorec, Prtíče, Ležbè, Jezernico, Rjavec in del Mégorja na nedeljo, ki je najbližja sv. Rozaliji (navadno prva ned. sept.); č) šmarješki senjâm za Šmarjeto (staro ime: na Gradu), Zavisoko, Podlipo, Pešerko ter Mali vrh na ned. najbližjo »šmarčici« (11. nov.).

Južno od tod v župniji Bilčovs se praznuje zopet samo »semènj« in sicer v 5 okoliših: a) moščeniški in kájženski semènj za Moščenico in Kájzaze (Edling!) na nedeljo, najbližjo »šentjâkopolci«, ker se vrši tedaj slovesna služba božja s »pranganjem« za vso faro pri župni cerkvi sv. Jakoba v Bilčovsu; ako pa pšenica tedaj še ni zrela, naprosijo Kájžani in Moščencáni župnika, da njih semènj oznani šele za naslednjo nedeljo; b) potóški semènj za Potòk, Bilnjóvs, Sodrâževo in Malogoro (podr. cerk. sv. Helene) se obhaja 14 dni (ozir. za primer preložitve 1 teden) za prejšnjim; c) bilčovski semènj za Bilčovs, Bránčoves in Podgrad na nedeljo po Veliki gospojnici; č) želúški semènj za Želúče (podr. cerk. sv. Lenarta), Stranje, Koviče in Zg. Vesco na nedeljo po Mali gospojnici; d) volinjski¹⁰ semènj za Velnjoves (podr. cerk. sv. Petra in Pavla), Sp. Vesco in Muškavo na nedeljo pred »šmarčico« (11. nov.).

Pri vseh prednjih podružnih cerkvah na Mali gori, v želúčah in Véljnívesi se vrši »pranganje« še posebej.

Podobno se določa čas semnjâ tudi drugod. V ostalem pa je med ljudstvom tako znan, da se neredko postavlja tudi za termin izpolnitve pri pogodbah, n. pr.: »Plačam na želúški semenj.«

Kakor razvidno, se ta čas ozko naslanja na kako cerkveno praznovanje: patrocinijsko, praznovanje posvečenja cerkve ali vsaj nedeljo. Zgodilo se je že, da se je semènj obenem s cerkvenim praznovanjem preložil: tako v Svečah (žup. cerk. sv. Lamberta) od »šepéčerce« (29. jun.) na nedeljo, ki je najbližja sv. Uršuli (21. okt.). V splošnem se lahko reče, da je cerkev vsaj v preteklosti podpirala željo ljudstva, da svečanost semnjâ čim bolj povzdigne s svojimi obredi, posebno s procesijami tudi pri podružnih cerkvah. To se pa v novejšem času precej opušta.

⁹ Pravilno bi bilo: Hodoše; ime se izgovarja v narečju Hódaše, pridevnik pa samo: hodúáščâ senjâm, hodúáško jízaro.

¹⁰ Velnjaves izgovarjajo v narečju nekateri: Vəlñjavés, drugi Vilñjaves, tudi že: Vinjaves; prebivalci so: Vəlñčanâ, tudi Volinčanâ; pridevnik pa se glasi: volinščâ, tudi vəlñščâ. Kraj se nemško imenuje Wellersdorf, zapis 1204 Welensdorf (Gradivo V, št. 69).

Pravi semenj se obhaja v vsakem okolišu samo enkrat na leto. Izjeme so le navidezne. Te obstojajo predvsem pri romarskih Marijinih cerkvicah: Marija na Zilji, Podgorjane, Otók in Žihpolje, kjer se na obe gospojnici še nekako govori o »večjem« in »ménjem« ali o »medlem« in »debelem« semnjù, v resnici pa se obhaja tam pravi semènj pri malokateri hiši in še to bolj zabrisano; kajti došli sorodniki izginejo med množico romarjev in se večinoma posvetijo cerkvenim opravilom. V teh krajih govori tudi ljudstvo več o »žegnanju« (vsaj v Podgorjah), kakor o semnjù ali pa — zlasti v okolici Otoka — že popolnoma istoveti senjám s cerkvenim praznovanjem.

Kjer pa se drugod v rožeškem okraju obhajata dva semnja pod imenom »medli« in »debeli«, je treba enega od teh gotovo prišteti cerkvenemu praznovanju; kateri je potem pravi semènj, mora pokazati krajevni običaj, navadno pa je oni, ki se obhaja bolj na jesen. To mešanje pojmov dokazuje, da je semènj v ljudstvu tako globoko zakoreninjen, da je dal ime tudi cerkvenemu praznovanju, dočim je obratno, n. pr. na Zilji, ime »žegen« prekrilo tudi semènj. Na južnih Gurah in v Sp. Rožu pa ljudstvo dobro loči cerkveno »žegnanje (pranganje)« od svojega semnjà.

Glavni namen semnjà je torej, da se sestane žvahta. Glede kroga tega sorodstva in glede vprašanja, ali naj ono pride na vabilo ali brez vabila, pa so zavladali v novejšem času različni običaji. Povsod je opaziti nekako propadanje semnjà. Popolnoma se semènj že opušča v bližini Celovca in v industrijskih krajih Boróvljane in Bistrica, drugod pa se krog udeležencev čim dalje bolj krči in še ti pridejo samo, ako so jim »vkazali«, t. j. ako so jih povabili. To velja že skoraj splošno za Zg. Rož in kraje ob nemški jezikovni meji. Drugod v Sp. Rožu, zlasti na južnih Gurah, kjer se še najbolj držijo podedovani običaji, pa sem od starejših ljudi vedno slišal, da mora žvahta priti na semènj brez vabila in to ne samo bližnja (prva), temveč tudi daljna žvahta.

Rožani štejejo k bližnji žvahti še sorodstvo stranske linije v tretjem kolenu; pravijo nazorno: »Od bratranca otroci so še na prvi žvahti.« Preko tega je že »deljnja žvahta«, ki se je upoštevala nekako do sedmega kolena, po mnenju drugih pa je segala še dalje. Dejansko pa tako daljno sorodstvo itak ne pride do veljave. Tudi semenj se nikjer ne razvije več v onem razmahu kakor nekdanj, ko so gostili (po pripovedovanju) semvavce pri premožnejših hišah tudi na 10 do 12 miz (kakor pri kaki »gosceti« = ženitovanju), miza po 12 gostov. Največje število, kar mi je udeležnik mogel navesti, da je sam videl, je »šestred« (60) ljudi. Domači pa so še vedno ponosni, ako se morejo pred drugimi pohvaliti, na koliko miz gostijo. Tudi v krajih, kjer velja še pravilo, da mora priti žvahta na semenj brez vabila, se sorodniki pri slučajnih srečanjih med letom opominjajo: »Pa pridi kaj k nam, ali prej nàk, pa na semènj.« Vendar pa se zlasti oddaljenejši kaj

radi postavijo na stališče: »N'ča pojdemo, pa vračevati ne bo treba.« Kajti od hiše, kamor kdo sam ni šel na semenj, tudi nima pričakovati protiobiska. Sicer pa obstoja dolžnost, vrniti semenj. Če izostane kdo izmed bližnje žvahte, potem gospodar žalostno ugotavlja: »Ta me pa n'čeme več rad.«

Razen žvahte pridejo na semenj tudi »kotri«, t. j. oni, ki so z gospodarjem, gospodinjo in njih otroci v botrinstvu. Vendar pa za »kotrè« ni veljala povsod dolžnost, odzvati se brez vabila, ako sicer niso bili v žvahti; običajno pa se itak večinoma sorodniki naprošajo za »kotrè«. Rožani dajejo namreč (na razliko od Podjunčanov) prednost krvnemu sorodstvu pred botrinstvom. Končno so v novejšem času vabile nekatere zavedne hiše na semenj tudi »narodno žvahto«, t. j. prijatelje in uglednejše narodnjake in njih svojce iz bližnje okolice. Vse to je menda povzročilo, da se skoraj v večini okolišev na semenj že »vkazuje« (vabi).

Vendar pa je ta praznik še povsod, koder se obhaja, obdržal svoj poseben čar. Po Veliki noči je gotovo največji kmetski praznik, na katerega se veseli staro in mlado, moški in ženske. V kolikor n. pr. gospodar kake številne družine ni presešel, da bi vse člane k Veliki noči na novo oblekel in obul, tolaži prikrajšane: »Boš pa na semenj nov.« Ponekod zbirajo fantje prispevke za nakup smodnika in na semenj streljajo iz »movžarjev« kakor k Veliki noči. Vsaka hiša se seveda temeljito počisti, navadno tudi na novo prebeli.

Večina semnjèv se vrši v času, ko poljski sadeži dozorevajo ozir. so dozoreli, t. j. v mesecih avgust, september, oktober ter v prvi polovici novembra. Po zgornjem pregledu se najbolj zgodaj praznuje »šepčeri semenj« okoli podružne cerkve sv. Petra, župnije Št. Jakob v Rožu, to očitno zaradi patrocinjia. Isto se lahko reče za vse semnjè, ki se obhajajo potem že julija, tako: Lóčane (sv. Urh 4. jul.), Skóčidol (sv. Marjeta 13. jul.), Pógrad (sv. Jakob 25. jul.), Ribnica (sv. Ana 26. jul.). Moščeníški in Kájženski semenj k »šentjákopelci« pa se še preloži, ako pšenica dotlej ni dozorela. Kajti stare zaloge so večinoma že pošle, gospodarji težko čakajo, da dozori ozimno in jaro žito ter da se živina opita. Za semenj je namreč treba pripraviti toliko jestvin, da jih še tako številni semvavci ne bi pojedli. Nekdaj je gospodar poleg ovec zaklal še vsaj kakega vola ali tele in prašiče, gospodinja pa nekaj kuretine. Pa tudi v novejšem času, ko se število gostov krči in se tudi ti ne gostijo več v nekdanjem obilju, se noben gospodar ne bo izpostavil sramoti, da bi — tudi pri nepričakovanem obisku — kaj zmanjkalo. Kajti na vsak semenj se oglasijo še kaki berači, navadno pridejo tudi prejšnji posli, ki se pogostijo v veži ali v kuhinji. Vsekakor povsod še zakoljejo kakega »biceja« (koštruna); brez ovčjega mesa bi ne bilo pravega semnjà. Navadno gospodar že kar vigredi, ko se začne paša, določi kake biceje, rekoč pastirju: »Ta bo pa za se-

mènj.« Te ovce se potem obdržijo doma in posebej pitajo; če pa gredo z drugimi na pašo, ima pastir dolžnost, da nanje posebno pazi, zlasti pri dajanju »leka« (sol in otrobi).

Ko napoči po teh pripravah radostno pričakovani dan, se praznično oblečejo domači, in začne tudi žvahta praznično prihajati. Gospodar in gospodinja jim gresta nekoliko nasproti in se rokujeta rekoč: »Buh te primi! Zahvalim te, da si prišel (ali: Lepo, da si prišla)«, nakar se obredno poljubijo (navadno edinokrat v letu!). Gospodar opominja še kake manjše otroke: »Srečo nesi in poljubi strica, pa ta pravo srečo daj!« S tem posvari otroka, da bi v razburjenju ne podal leve roke. Imenitnejši sorodniki se tudi pripeljejo s koleslji; večinoma pa pridejo peš in ponajveč kar naravnost v cerkev, tako da se pozdravljanje izvrši šele po cerkvenem opraviilu. Ponekod imajo tudi navado, da pridejo dopoldne samo moški sorodniki, njih žene z otroci pa šele popoldne, ko se pri pojedini začnejo streči močnate jedi.

Vsak semenj se torej začne s cerkvenim opraviilom, pri katerem se v nekaterih krajih vrši tudi pranganje. V večjih krajih so razstavili med tem pri cerkvi (v novejšem času skorajda povsod) lectarji svoje »krame« pisanih, rdeče-belih medenih izdelkov, kakor: srceta s tiskanimi verzi, čče, jezdece, konjičke, peteline, ure itd., zlasti pa tudi »štege« (medene rezine), da se morejo fantje v doraščajoči dobi izkazati s tradicionalnim »sekanjem štege«. V to svrhu stoji poleg teh kram lesen nátan, na katerega se pokoncu postavi taka štega, fant pa vzame v roko ostro nabrušeno sekirico in mora dobro pomeriti ter z veliko močjo in posebno spretnostjo zamahniti, da štego skoz in skoz preseka. Pri teh kramah, ki prodajajo tudi medico, piskale, čindre itd., utolažijo strici in tete ter kotreji in kotrice poželjivost svojih malih varovancev; fantje kupujejo svojim dečlam čče in srceta, v zameno pa dobijo »pušeljce« in peljejo dečle nato na ples v bližnjo gostilno, od koder že vabi godba.

V nekaterih krajih se je nekdanj sestopila mladina k plesu takoj po cerkvenem opraviilu na trati blizu cerkve in ta običaj še obstoja n. pr. v Bačah in na grajskem dvorišču v Vernbergu. Drugod pa je duhovščina to odpravila. Verjetno so se v starejših dobah tudi v Rožu izvajali obredni plesi na prostem, kakor na Zilji (pri Hodišah imamo še krajevno ime Plešišče), vendar pa se to ne pomni več. Tu se je prej, ko še ni bilo toliko gostiln, plesalo po večini samo doma in sicer se je plesišče priredilo na gumnu, ali pa so se začasno položile kake »dile« pod stogom in tudi kar na prostem. Za godca pa se je poklical kak »harmonikar«. V novejšem času pa se ples prireja tudi na semenj (kakor že prej vedno na žeganje) skoraj povsod v gostilnah. V Zg. Rožu se v to svrhu združijo skupine fantov začasno v t. zv. »konte«¹¹;

¹¹ Več o »kontah« gl. Potočnik, Vojvodina Koroška I. zv. str. 162 sl. Novejši razvoj popisuje dr. Graber, Volksleben in Kärnten. Graz 1941, str. 274 sl.

pri tem vsak prispeva določen delež v gotovini in s tem denarjem plačajo godbo kar počez, da ni treba za vsak ples posebej plačevati; nadalje kupijo od gostilničarja kar cele sodčke piva ali večje količine vina po nekoliko znižani ceni in to skupno izpijejo.

Redki so še kraji, kjer spravljajo gospodarji takoj po maši svojo žvahto domov. V takih primerih pogosti gospodinja došle še pred »vožino« (južino) s kakim mrzlim prigrizkom. Navadno pa peljejo gospodarji svoje sorodstvo še v bližnjo gostilno, da dovršijo medtem ženske doma zadnje, obsežne priprave za »gostnijo«. Ta je seveda važen, neobhoden del semnjâ; vsaka gospodinja se potrudi kolikor največ more, da se s svojo kuhinjo izkaže.

Gostija obstoja iz treh delov: iz »vožine«, pred katero in po kateri odmoli gospodar na glas običajne molitve, iz popoldanske »mavžine« in na koncu iz »popotnice«. Pri vsakem teh delov se dajejo po običaju določene, posebne, ne pa »vsednje« jedi (kakor kruh, kaša ali podobno). Na mizo se prinese predvsem »čisáva župa«, s katero se pojedina začne in brez katere si rožanskega semnjâ ni mogoče misliti. Tako kislo juho pripravi vsaka gospodinja s posebnimi začimbami samo za to pojedino; ista je seveda pokisana, precej gosta, v njo se dajo rezanci ali vlivanci, v glavnem pa ovčji drob (vampi i. dr.) ali najboljši deli ovčjega mesa. Po kisli se postavi na mizo »sladka« župa, ki pa ima menda samo zaradi antiteze to ime; stvarno je to namreč običajna, precej mastna goveja juha z rižem. Nato postrežejo še z dvojnimi mesom (kuhanim govejim in pečenim ovčjim), z različnimi prikuhami, zlasti s hrenovco, solatami in sadjem, kar se pač v dotični letni dobi premore. Samo v Sp. Rožu zaključí »vožino« t. zv. beli močnik, ki se imenuje na severnih Gurah tudi sejmski močnik, na južnih Gurah pa ponekod »másovňjak«. Pripravljen je iz pšeničnega, v mleku zakuhanega zdroba z jajci, kolikor največ posladkan in močno zabeljen z maslom. Tudi ta jed v teh krajih ne sme manjkati in je tako značilna za semenj, da se zlasti ženske sorodnice pomembno opominjajo: »Boš dro prišla na beli (ali: sejmski) močnik!«

Za »mavžino« pride predvsem do veljave mrzla nadevana ovčja pečenka in »šartlinje« v obliki večjih in manjših šartljev, srcec in krajčičev. Na zapadnih Gurah dajo pri tem tudi »črni močnik«, napravljen iz »prge«¹² (ki se tudi »pumprava« imenuje), t. j. iz moke zmletih ali stóčlenih »kvoc« (posušeni hrušk); tak črni močnik se za moške »zabeli« z žganjem. Z omenjeno prgo napravijo v Zg. Rožu nekake testene zavitke, »klobase« imenovane. V rožeškem okraju postrežejo popoldne še »pijane fancovte«, to so še enkrat prepečeni krapi, ki se namočijo v žganju.

¹² Prga je zlasti za prebivalce severno Vrbskega jezera (Kostánjčane, Tehóljčane) tako značilna, da so jim sosedi dali vzdevek Prgarji.

Kjer se v rožeškem okraju obhaja poleg »debelega« še »medli« semenj, se po prednjem obrazcu pogostijo samo pri »debelem« semnju; pri »medlem« pa se pripravi za semnjake samo neka »vožina« s kislju kot glavno jedjo.

Vsak semenj, ki se opravlja po starem običaju, se konča zvečer, najpozneje s sončnim zahodom. Pred razhodom postrežejo še s kavo, s pogačo in fancovti (krapji). Vsekakor pa dobi vsak sorodnik pri slovesu nekaj »semnjà« s seboj in je že običaj, da v ta namen vsak prinese »hadrc« (ruto), v katero mu gospodinja zaveže nekaj »fancovtov«, kos nadevane ovčje pečenke ter bližnji žvahti še večji šartelj, daljni žvahti krajčič, otrokom pa »srce«. V mnogih krajih se to imenuje »popotnica«.

Seveda se pri pojedini tudi pije. V prejšnjih časih se je dajala samo doma pridelana pijača: sadni mošt, med (medica), na Gurah tudi ol, ki so ga pri nekaterih hišah nekdanj še doma kuhali. Znano je, da so tak ol prav do najnovejšega časa še kuhali v gostilni Urej v Otočah pri Celovcu in so se Gorjanci za svoje semnjè tam z njim zalagali; tudi Nemci so prav radi hodili ta Steinbier pit. Od nekdanj se je semvavcem dajalo tudi »strdéno« ali »trbòs«, t. j. žganje, pomešano s strdjo ozir. medico. V novejšem času se ponekod poleg navedenega postreže tudi z vinom in pivom.

Pri tem se gostom kmalu razvežejo jeziki. Vsak se potrudi, da doprinese kolikor največ k dobremu razpoloženju. Živo teče pogovor o dnevnih skrbeh, med moškimi tudi o znamenitejših prednikih in dobrih starih časih. Vsak posameznik se počuti v tej skupnosti z žvahto veljavnejšega, pridobi na samozavesti. Mnogo se tudi prepeva, saj so Rožani, zlasti Gorjanci, znano dobri pevci. Le redko kje pa izreče kdo kako obširnejšo zdravico; ni običaj, da bi se kak posameznik slavil. Navadno pa se najde kak šaljivec, ki zabava ostale z zanimivim pripovedovanjem ali nastopom. Prej, ko se je tudi ples vršil kar doma, je vlogo šaljivca igral tudi godec; na to še kaže rečenica »ta je pa ena godčeva«, če kdo kaj prav neverjetnega in smešnega pove.

Ostanke semnjà razdajejo revežem, kar pa še ostane, to »šobajo«, t. j. uporabljajo domači naslednje dni potem tako dolgo, da jih pospravijo. V novejšem času se je razvil po nemškem vzgledu ponekod v obrobni krajih še nekak »Nachkirchtag« ob ponedeljkih: uglednejše kmete pridejo tedaj obiskat njih poslovni prijatelji in kaki trgovci, pa tudi zamudniki iz sorodstva. Pogostijo se z ostanki. Tudi po gostilnah se še nadaljuje ples mladine pri šumni godbi. Prednje pa je pripisati izključno nemškemu vplivu. Menda se kaže ta tudi v tem, da se ljudstvo ob jezikovni meji manj zaveda svojstvenosti semnjà, smatra ga bolj za cerkveno praznovanje, za »Kirchtag«, kakor Nemci tudi naš semenj imenujejo. Vendar pa je tudi ob tej meji težišče semnjà še vedno doma, pod krovom kmečke hiše; tja prihiti tudi mla-

dina od plesa v gostilni na glavne dele pojedine. Na nemški strani pa se je težišče Kirchtaga preložilo že menda izključno v gostilne.¹³

Tudi rožanski semènj torej kar vidno in nezadržno propada predvsem pod bremenom drage gostije. Le s težavo se še vzdržuje, najbolj še v odleglih krajih pri patriarhalnih razmerah. Kakor povedano, se je ponekod že popolnoma opustil. Zanimivo je, da povsod tod beseda semènj ali senjám še dalje živi, vendar pa s pojmom tržnega dneva in kraja; tudi živinski ali drugi trg dobiva tam že ime semènj.

Po tej analogiji se sme domnevati, da je tudi drugod med Slovenci, kjer je beseda semenj (sejem) še običajna, to poimenovanje prešlo od prvotnega, rožanskemu semnjú podobnega praznovanja, na tako sejmišče. To praznovanje je za našo preteklost tako naravno in družabnemu razvoju odgovarjajoče, da se sme upravičeno domnevati, da je bilo nekdanj vseslovensko ter da se je razvoj razkrajjanja in ugašanja, ki se pred našimi očmi vrši v Rožu, drugod dovršil že pred več ali manj davnim časom. Isto ime, ki je obstajalo drugod po Sloveniji in je tako značilno, je označevalo verjetno tudi isto ustanovo. To bi se dalo morda kje še dognati z arhivalnimi študijami.

S tem preidem na vprašanje, kje nam je iskati izvor tega praznovanja in od kedaj isto obstoja. Mogoče je predvsem dvoje: ali je obred semnjá domačega, ljudskega izvora ali pa cerkvenega. Na kak drug vpliv menda ni misliti.

Osebnostno ne dvomim, da sega ta ustanova v našo sivo preteklost, podobno kakor »veča«, od katere je preostala tudi med Rožani samo še gola beseda v pomenu davka. Cerkveni vpliv je pri semnju jasno izražen z obredi v cerkvi sami ter več ali manj tudi pri določitvi dneva za semènj. Vse to pa se da ostro ločiti od ostaléga, za nas glavnega dela praznovanja, ki se vrši v kmečkih hišah: shod žvahte, slovesni sprejem, pogostitev z določenimi jedmi, ples mladine, razhod s »potnico«. Na vsem tem vendar cerkev ni imela interesa. Nasprotno, ako je pravilna predpostavka, da je bilo praznovanje semnjá prvotno vseslovensko, potem je verjetno, da je cerkev drugod našla v njem kaj nedopustnega in ga je zatrla popolnoma, dočim je to praznovanje v Rožu sebi prilagodila in ga postavila tako v svojo senco, da se doslej ni posebej opazilo in nimamo o njem drugih poročil, kakor golo besedo v slovarjih s tolmačenjem: Kirchenfest (Gutsmann), Kirchweihfest, Patrociniumfest (Pleteršnik).

Mogoče pa je, da je cerkev imela v preteklosti kak vpliv pri določitvi okolišev, ki istočasno praznujejo semènj. Kajti običajno imajo ti okoliši v svoji sredi kako cerkev (župno ali podružno), pri kateri se na dan semnjá tudi vršijo cerkvena opravila. Mnenja pa sem tudi pri tem, da je bil ta cerkveni vpliv bolj neznamenit, omejen morda na

¹³ Dr. Graber, Volksleben in Kärnten, I. c.

korekturo mej, okoliši pa da so že obstojali, ko se je vanje postavila cerkva. Kajti nemogoče si je drugače obrazložiti dejstva, da obstoja nekaj okolišev brez cerkvice (n. pr. pri zgor. redkih primerih: Leše in Drávljane v župniji Št. Jakob v Rožu, Dóljane v župniji Skočidol, Moščenica in Kájzaze v župn. Bilčovs), ki pa vsi ljubosumno varujejo svoj podedovani semènj, čeprav bi se brez nadaljnega mogli priključiti sosednemu okolišu. Vzrok te oddelitve mora biti globok in star.

Mislím, da je treba spraviti ta pojav v zvezo z načelnim vprašanjem: Zakaj pri nas toliko slikovitih cerkvic na gričih, holmih in poljanah? Vsaj za Rož ravno v tej zvezi predpostavljám, da predstavljajo ti okoliši ozemlja nekdanjih rodov, ko so isti živeli še v prvotnih zvezah in so po pokristjanjenju posnemali srednjeveški običaj ter se postavili pod zaščito kakega svetnika, kakor drugod mesta, dežele, rodovi, zlasti tudi srbski rodovi. In ne samo to: ti okoliši so postavljali v svoji sredi tudi hrame božje, morda pod vplivom cerkve ravno na mestu prejšnjih poganskih svetišč. Razumljivo postane pri tem tudi, zakaj se praznovanje semnjá tako ozko naslanja na patrocínij ozir. posvečenje cerkve. Taka cerkva je potem okoliš z novo vezjo skupaj držala. Iz tega stališča bi bilo želeti, da se natančneje preišče, kako in po čigavi pobudi so nastale naše številne cerkvice.

Tooliko torej smatram vpliv cerkve za odločilen, v ostalem pa je semènj po mojem mnenju še preostanek prada vne staroslovanske družabne ustanove. Kajti na to, da bi bil nastal v novi ali fevdalni dobi, ni misliti; fevdalni vek je podobne ustanove prej odpravljál, kakor pa ohranjeval. Za domnevo, da izvira semenj še iz staroslovenske dobe, govori tako ime samo, kakor tudi naša pravna in socialna zgodovina.

Važna beseda gre torej filologiji. Slavista Miklošič¹⁴ in Berneker¹⁵ dajeta pri svojih razlagah prednost besedi snèm (katero izvajata iz glagola sněti se = sestati se), iz te šele pa je po metatezi nastala beseda semenj; v tem smislu z obširno utemeljitvijo in navedbo zgodovinskih zapisov teh besed razpravlja o tem tudi Ramovš (Histor. gram. II, str. 92). Pri teh razlagah se menda predpostavlja osnovni pojem: Markt. Ako pa slavisti popravijo to svoje mnenje in se prepričajo, da je osnovni pojem iskati v še živem rožanskem semnjú ozir. njegovem jedru: sestanku rodu, potem bo neobhodno, da pritegnejo k svojim razmotrivanjem tudi staroslovensko besedo semjâ = rodbina ozir. nje pridevniško obliko. Meni vsaj se zdi prepričevalno, da je beseda semènj nastala iz pridevnika »semejní« (n. pr. shod, nedel ali pod.), da je ta beseda prvotna in se je šele iz nje stvorila beseda senjâm, kakor to kaže dejanski razvoj severno Drave.

¹⁴ Etymolog. Wtb. der slav. Sprachen s. v. — jem.

¹⁵ Slaw. etym. Wtb. s. v. imo, jęti.

Tudi krajevna imena na rožanskem ozemlju glasno pričajo, da so prvotni prebivalci z njimi poudarjali rod in rodovno povezanost ter jih zajemali iz tega kroga misli. To so že zgoraj omenjena stanovniška imena z njihovo, še danes ohranjeno, prvobitno sklanjatvijo; nadalje patronimična imena: Trdaniče, Činoviče, Dragožiče, Žitiče, Radóljče i. dr., zlasti tudi Semislávče (kakor nalašč sredi tega ozemlja). Omenjam pri tem, da se krajevni prislov »tukaj« glasi v rožanščini »temi«, prvotno nedvomno »semi«. Občutek imam pri tem, da je treba osebna imena Semislav in Tomislav razumeti v antitezi: nosilec prvega naj bi bil slaven »semi«, nosilec drugega pa na »tom« svetu (v staroslovanskem smislu, t. j. na onem svetu). To antitezo je moglo popolnoma naravno izzvati pokristjanjenje; kralj Tomislav na jugu je z dejanji dokazal, da je bil zvest svojemu programatičnemu imenu, povest o Ingovi gostiji (ki se je prav možno mogla dogoditi ob kakem semnjú) pa pri nas priča, da so se neki »Semislavci« odklanjajoče držali proti novi veri.

Danes se izgovarja beseda semènj sledeče:

Okoli baškega jezera govorijo sãmǎn, sãmǎnà, na sãmǎnà pa tudi na sãmǎnjè; obiskovalci so sãmǎnjáci, sãmǎnjákov. Drugod po Rožu, južno Drave in na južnih Gurah, se sliši povsod sãmǎnj ali sãmènj, sãmǎnjà, obiskovalci pa se v Sp. Rožu imenujejo semvávci ali sãmvávci. Severno Drave, okoli Vrbskega jezera, pa se sliši večinoma senjám ali sǎnjám, ut smà, na smè. Samo v območju izgovorjave senjám se sliši pridevnik sejmski in še to samo v zvezi: sejmsčǎ močǎk.

S stališča naše pravne zgodovine se torej more reči, da semènj prav verjetno izvira še iz predkrščanske dobe. O onih pradavnih razmerah sicer skoraj da nimamo nikakih obširnejših podatkov, o njih moremo sklepati le, če jih primerjamo z razmerami sorodnih plemen in narodov na podobni kulturni stopnji ter z dedukcijo iz pozneje danih razmer in nazivov, to zlasti s pomočjo filologije.

Iz dejstva, da so naši predniki živeli v državni zvezi Karantanije, moremo izvajati, da so že prej temeljito izgradili predhodne stopnje tega ravoja, rodovne in plemenske zveze. Verjetno rodbine tedaj še niso temeljile na individualistični, temveč na združni podlagi, kjer so člani še neoddeljeno skupno živeli in gospodarili. To vprav klasično izpričuje ravno iz predmetnega ozemlja listina iz leta 888., Kos, Gradivo II, št. 292, v kateri se omenja Trebibrater s sinovi in njih ženami nad Porečami; vsi ti so živeli še skupaj, v nekaki »družini«, kakor Rožani še danes običajno označujejo vse člane hišne skupnosti, všteví samske bratre in sestre gospodarja (evt. še nadaljnje njegove sorodnike) in posle (služinčad). Prišel pa je seveda čas, ko so se tudi take skupnosti morale deliti in je okoliš rodu (dotlej ekstenzivno izkoriščan) moral rediti številnejše potomstvo, ki je zemljo iz novih naselij ven tudi intenzivnejše moglo obdelovati. Tak po krvi povezan okoliš pa se

je moral sestajati na periodične zборе, na katerih so se urejevale skupne upravne, sodne in tudi kultne zadeve. Sklepati smemo, da so se ti zbori imenovali semnji, ali da se je tako imenoval vsaj sestanek na prelomu poletja in jeseni, ki se je obhajal mogoče tudi kot nekak žetveni praznik.

Taki semnji, kakor tudi širši zbori plemena (župe) z obsežnejšimi kompetencami, za katere je obstojal naziv večja, so se vršili potem tako dolgo, da se jim je odtegnil prvotni delokrog. Veče so izginile popolnoma, ko se je njih pristojnost prenesla na gosposka in tržna sodišča (Kaspret: O večah ČZN 4, 214), semnji pa so jih vsekakor preživel. Kajti ožja rodovna zveza je bila mnogo odpornejša proti razkroju in se je v svojih okoliših žilavo branila proti vdoru tujih ljudi in tuje krvi na njih ozemlje. To je tudi naravno. Kajti po tedanjih pravnih pojmih je obstajala dolžnost članov rodu, da odvrčajo hudodelstva na svojem ozemlju, za tam povzročene škode pa odgovarjajo kolektivno.¹⁶ Zato pa so imeli člani rodu pravico prvenstvenega nakupa pri kaki prodaji kakega zemljišča (Dolenc str. 158, 168, Mažuranić s. v. baština, dar III, 2. kupiti, občina, priekup, ponuda, prodaja i. dr.). Prebivalci takega okoliša so torej še dolgo v srednjem veku tudi pri individualnem lastništvu (kolikor je to v fevdalnih razmerah sploh obstajalo) mogli ostati med seboj krvno povezani in so verjetno praznovali še skupen semènj. Ko pa so posestne spremembe s časom tudi to krvno povezanost raztrgale in skupen semènj vsega okoliša ni imel več pravega smisla, se je istočasno praznovanje (kakor se to dejansko še danes vrši) sicer nadalje obdržalo, sorodniki pa so se sestajali v posameznih domih, iz katerih so izšli.

Prednji okoliši, ki istočasno praznujejo semènj, so razmeroma neveliki. Smela bi bila trditev, da predstavlja njih ozemlje še oni obseg, katerega je pri prvotni naselitvi zavzel kak posamezen rod; mislim pa, da pri kakih okoliših stare naselitve tudi take možnosti ni mogoče brez nadaljnega izključiti. Kajti današnji obseg teh okolišev bi znal vsaj približno odgovarjati onemu, katerega je v tistih davnih dobah potreboval kak rod za svoj obstanek. Znano pa je, kako je ljudstvo v teh vprašanjih (kri, zemlja!) konservativno. Pred izdajo zgodovinskih virov, zlasti urbarjev, pa smo obsojeni tipati o tem v mraku.

Kakor sem že naznačil, imam vtis, da obstoja po izvoru neka skupnost med našim semnjem in srbsko slavo. Mogoče bo ravno primerjanje teh obredov pripomoglo k razjasnitvi težavnega vprašanja o nastanku proslavljanja krstnega imena pri Srbih, ki svojčas ni bilo omejeno na pravoslavne.¹⁷ Znano je, da so si tudi hrvaški rodovi izbirali

¹⁶ M. Dolenc, Pravna zgodov. za slovensko ozemlje, str. 172. Mažuranić, Prinosi... s. v. jamstvo IV, osjednik, pleme II, škoda, šteta, i. dr.

¹⁷ Dr. Schneeweis, Grundriß des Volksglaubens und Volksbrauchs der Serbokroaten. Celje 1935, str. 204.

nebeške zaščitnike, tako Šubići - Zrinski sv. Ivana Krstitelja (Mažuranić: Prinosi . . . s. v. dan in krstan). Na srbskem jugu je pozneje ostalo pri tej idealni skupnosti, vsak posameznik je kot slavljeneč častil svojega svetnika ločeno od drugih sorodnikov; Rožani pa, ki so svojemu zaščitniku postavljali tudi cerkvice, so ohranili še skupnost rodovnega ozemlja tudi po razpadu krvne povezanosti, zunanji člani rodu prihajajo samo na to ozemlje, kjer se v posameznih domih neosebno proslavlja rod.

Iz te perspektive bi torej rožanski semenj predstavljal edinstveno, še živo ustanovo iz sive davnine. Skozi tolika viharna stoletja je združeval leto za letom rod za rodom v zборе, kjer so semnjaki črpali samozavest in silo v boju za obstanek na rodni grudi. Vse naokoli se je rušilo in razpadalo, tudi semenj pri teh spremembah ni ostal nedotaknjen; valovi časa so mu izpodnesli mnogo opravil, niso pa dosegli njegovega jedra: proslave rodovne skupnosti. V tem jedru vrši semenj svoje poslanstvo še danes in tako veže sedanost z našim začetkom.

Zusammenfassung. Der Rosentaler semenj. In einer Einleitung, in der darauf hingewiesen wird, daß der Rosentaler Dialekt viele altertümliche Wort- und Satzwendungen konserviert hat, bringt der Verfasser einen übersichtlichen Bericht über die Abhaltung des ebendort bestehenden semenj genannten Haus- oder Familienfestes. Dieses nach Ostern freudigste Bauernfest wird unter feststehenden, althergebrachten Förmlichkeiten abgehalten: örtlich in den Bauernhöfen eines Umkreises, welcher ein paar Dörfer (auch nur 1 Dorf) umfaßt; zeitlich im Hochsommer oder Frühherbst, als die Feldfrüchte (Weizen) eingebracht und das Vieh schon gemästet ist, immer aber an einem Sonn- oder Feiertage in Anlehnung an das Patroziniums- oder Kirchweihfest der Pfarr- oder Fialkirche des betreffenden Umkreises. Wesentlich ist besonders der Personenkreis der Teilnehmer; nach älteren Bezeugungen sollten zum Fest die Blutsverwandten des Bauern und der Bäurin uneingeladen und ohne Beschränkung auf den Verwandtschaftsgrad erscheinen. Diese Regel wird aber derzeit nur in wenigen abgelegenen Orten eingehalten; zumeist erscheinen die Verwandten nur auf Einladung. Das Fest beginnt mit der Messe bei der Kirche, worauf sich die Jugend zum Tanz in ein Gasthaus begibt (früher wurde im Freien getanzt), seine Gäste aber führt der Bauer nach kurzem Gasthausbesuch nach Hause, wo sie feierlich begrüßt und ausgewählt bewirtet werden mit herkömmlichen Speisen (Hammelfleisch, Mehlspeisen aus Weizen) und Getränken (Meth, Most, früher auch ol-Steinbier u. a.). Die Gäste werden bei Sonnenuntergang mit einer popotnica = Bescheidessen verabschiedet.

Die Slawisten leiten das Wort semenj von *semь*, *sněm* ab, welche Wortform sie für ursprünglich halten, wobei die Grundbedeutung »Markt« vorausgesetzt wird. Der beschriebene Rosentaler semenj aber reicht glaublich in so entfernte Zeiten zurück, daß er die Grundbedeutung (Verwandtenzusammenkunft) beibehalten dürfte, weshalb notwendig das altsla. *semьjā* (Familie) bezw. die Adjektivform *semějni* zur Wortdeutung herangezogen werden muß. Der semenj ist demnach von der Versammlung der altslaw. Großfamilie herzuleiten. Auf dem einer solchen Großfamilie gehörigen Grund und Boden entstanden späterhin durch Teilung oft mehrere Siedlungen, die die heutigen Umkreise der gleichzeitigen semenj-Feier darstellen dürften. Vermutlich stellten sich diese Großfamilien (wie ähnlich serbische — Slavafeier — und kroatische, überhaupt mittelalterl.) unter den Schutz von Heiligen, denen sie Gotteshäuser bauten, weshalb die enge Anlehnung dieser Feier an das Patroziniums- bezw. Kirchweihfest besteht.